

ESENȚA ȘI CONȚINUTUL ECONOMIC AL NOII PARADIGME DE CREȘTERE ECONOMICĂ DURABILĂ ȘI CALITATIVĂ

VADIM MACARI, doctor,
conferențiar cercetător, IEFS

Recenzent: GHEORGHE ILIADI, doctor habilitat,
profesor cercetător, IEFS

The paper is on definition of "paradigm" and contains the researchers of its etymology, essence, content and scope, as well as, in scientific area. Also, it was researched and established the essence and content of the new paradigm of sustainable economic and qualitative growth, which is recommended for the Republic of Moldova. In this context, it was examined the strategic vision, problems, priorities and directions of country development.

Key words: paradigm, a paradigm of sustainable economic and qualitative growth, qualitative, quantitative and structural aspects of direct and indirect factors of economic growth, quality of economic growth, life quality and sustainable human development in the Republic of Moldova, The National Development Strategy of the Republic of Moldova for 2012-2020 years.

Introducere

În Programul de activitate a Guvernului Republicii Moldova pentru anii 2009-2013, una din **prioritățile majore** stabilite este asigurarea unei **creșteri economice durabile**, robuste, organice, echilibrate și **calitative** prin **schimbarea paradigmei de dezvoltare a țării de la o economie bazată pe consum, la o economie bazată pe investiții, inovații și competitivitate**. Se subliniază, că numai o economie competitivă, cu o infrastructură modernă, resurse umane cu un înalt nivel de educație și calificare, un mediu de afaceri prietenos într-o economie stabilă, sub o guvernare competentă, responsabilă și onestă **pot asigura atingerea acestui obiectiv. Politicile economice și financiare** trebuie să aibă menirea de a stimula, încuraja și susține eforturile agenților economici de a produce pentru piața locală și pentru export. Cooperarea eficientă cu instituțiile financiare internaționale și cu alți parteneri de dezvoltare ai Republicii Moldova va consolida cadrul de resurse necesar implementării programului de **dezvoltare economică incluzivă de lungă durată**.

Combaterea și eliminarea sărăciei este calificată de către Guvern drept una dintre principalele provocări pentru societatea noastră. În acest context, **accelerarea modernizării și progresul social trebuie să se bazeze pe investiții publice** masive și inteligente în infrastructură, în educație și în formarea profesională a tinerilor, într-o **politică industrială** care să conducă la **creșterea competitivității** economiei și a întreprinderilor autohtone, asigurarea de **locuri de muncă** stabile și bine plătite, susținute de o **politică fiscală echilibrată** și o gestiune calitativă și transparentă a **finanțelor publice**.

Guvernul și-a pus sarcina ca, în maximum cinci ani (până în a.2015), să substituie remitențele prin exporturi și servicii și să pună bazele unui nou sistem economic, al cărui motor să fie investițiile și exportul, timp în care remitențele s-ar putea diminua. Una din oportunitățile investiționale create recent de procesul de privatizare relansat de Ministerul Economiei. Pentru a atrage noi investiții cu scopul creării a noi locuri de muncă, cu salarii competitive, o prioritate deosebită pentru Guvern o constituie îmbunătățirea climatului de afaceri. Principalele domenii în care sînt așteptate investiții sînt agricultura și industria de prelucrare, acestea avînd un avantaj al creșterii prețurilor internaționale la produsele alimentare și energetică, tehnologiile informaționale și alte industrii cu valoare adăugată înaltă [3].

Conținutul de bază

„Paradigma” este un cuvînt vechi, care **provine** din latinescul „paradigma”. **Etimologic**, provine din grecescul „paradeigma” (patern, exemplu, mostră), din verbul „paradeiknumi” (a expune, a reprezenta), adică din „para” (pe lângă) + „deiknumi” (a prezenta, a sublinia).

Cuvîntul paradigmă are mai multe înțelesuri și **inițial a fost folosit în lingvistică și sociologie** pentru a defini concepte distincte.

Înainte de dezvoltarea științei moderne, se referea la orice fel de **„model”**, care putea fi copiat sau utilizat ca termen de comparație. Paradigmele anilor '40-50, moderne, dar și mai noi, se referă, cu preponderență, la inițierea, sursele, verigile, interacțiunile și efectele procesului comunicării.

Până în 1960, cuvîntul paradigmă era folosit strict în legătură cu **gramatica sau retorica**. În **lingvistică**, Ferdinand de Saussure a folosit cuvîntul **paradigmă** pentru a se referi la un **grup de elemente cu proprietăți comune**. El este folosit frecvent în gramatică, unde reprezintă un substantiv feminin, ce înseamnă totalitatea formelor flexionare ale unui cuvînt, tablou al formelor unui cuvînt, dat ca model pentru flexiunea unei părți de vorbire sau a unei clase din cadrul unei părți de vorbire. La acest sens se

referea Ferdinand de Saussure în cartea sa din 1916 „Cours de linguistique generale”, când definea paradigma ca fiind un „*model de declinare sau conjugare*”, pornind de la care putem caracteriza o serie de fenomene.

Din 1960, cuvântul a început să fie folosit în toate științele.

Un cunoscut dicționar online definește termenul drept „concept filosofic sau teoretic al unei științe, în care teoriile și legile sunt deja formulate”. În mod similar, un alt mare dicționar definește paradigma ca fiind „un model, un exemplu”.

În mediul științific, paradigma oferă un mod mai specific de a vedea realitatea sau limitele pentru experimente viitoare. Trebuie mai întâi să determinăm definiția fonemului paradigmă, pentru a încerca măcar să-l înțelegem. „În știința comunicării de astăzi, termenul combină ideea unui model pentru comparație cu ideea unui set de supoziții fundamentale despre natura unui aspect al realității sociale sau psihologice.” Edgar Morin observa că: „Instanța paradigmatică leagă într-un nod gordian organizarea primordială a cognitivului și organizarea primordială a socialului. Ea structurează organizarea computațiilor (*calculului – V.M.*) care organizează diferitele sfere... Ea stabilește și menține interacțiunile tari ce dau unitate nucleului care controlează dimensiunile diverse ale organizării sociale, ale culturii, ale ideilor”. De fapt, Morin se depărtează de definiția oferită de dicționar: „principiu care distinge legăturile și opozițiile fundamentale între câteva noțiuni dominante cu funcție de comandă și control al gândirii; caz exemplar, model, prototip, situație ideală”, definiție pe care noi o considerăm ca una ce descrie anumite aspecte ale esenței noțiunii.

Un alt înțeles al cuvântului paradigmă este cel dat de nemți prin „Weltanschauung” (*perspectivă*). De exemplu, în științele sociale termenul este folosit pentru a descrie un set de experiențe, credințe și valori care influențează modul în care cineva percepe realitatea și acționează. Analistii sociali s-au referit la sintagma „schimbare de paradigmă” pentru a sublinia o modificare în felul în care societatea organizează și înțelege realitatea. O paradigmă dominantă se referă la valori în cadrul unei societăți așezate, închegate [4].

În *proiectul Strategiei Naționale de Dezvoltare a Republicii Moldova pe anii 2012-2020* (în continuare – Strategie), elaborat de Guvern, viziunea strategică și prioritățile de dezvoltare a Republicii Moldova sunt indisolubil legate de necesitatea schimbării paradigmei de dezvoltare în continuare a țării.

Cu referință la caracteristicile creșterii economice actuale, în Strategie se subliniază că creșterea economică și tendința de reducere a sărăciei sunt strâns corelate cu remitențele și consumul generat de acestea, care au alimentat venitul gospodăriilor casnice și au majorat cererea agregată de consum. Ultima, în condițiile capacităților limitate de producție autohtonă, în mare măsură a fost acoperită de bunurile și serviciile importate. Deși această situație a avut un impact pozitiv asupra bugetului public național, balanța comercială a înregistrat un deficit comercial alarmant.

Pe lângă faptul că creșterea economică bazată pe consum și remitențe expune economia țării către o serie de vulnerabilități, există un pericol și mai mare asociat acestui model de creștere economică – faptul că volumul remitențelor va începe să scadă din momentul când reîntregirea familiilor de migranți moldoveni se va produce, cu preponderență, în afara hotarelor țării. De aici, în Strategie se trag două concluzii:

- va fi dificil de menținut ritmul de creștere economică, ceea ce, în absența unei schimbări structurale a parametrilor economiei naționale, se dovedește a fi insuficient din perspectiva agendei de dezvoltare a Republicii Moldova;

- nu va fi posibilă schimbarea propriu-zisă a modelului de creștere economică și anume: renunțarea la modelul de creștere bazat pe consumul alimentat de remitențe în favoarea unui model dinamic bazat pe atragerea investițiilor străine și locale, precum și pe dezvoltarea industriilor exportatoare de bunuri și servicii.

Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova 2020” propune o viziune închegată privind creșterea economică sustenabilă pe termen lung, având la temelie un studiu diagnostic al constrângerilor de creștere. Ea va completa abordarea sectorială care este caracteristică pentru întreg programul de guvernare. Iar până la schimbarea paradigmei de dezvoltare a economiei Republicii Moldova, se va miza în continuare pe sprijinul partenerilor de dezvoltare. Sănătatea, protecția socială, protecția mediului înconjurător sunt cruciale pentru dezvoltarea durabilă a țării. Optica Strategiei este de a spori gradul acoperirii bugetare, disponibile pentru promovarea unor politici adecvate în aceste sectoare, ca urmare a unei creșteri economice accelerate. Asemenea optică presupune o sustenabilitate a asistenței externe.

Schimbarea paradigmei de dezvoltare necesită crearea anumitor premise fundamentale.

Orice creștere economică se bazează pe acumularea a trei piloni – factori ai funcției de producție – capital, muncă și gradul de productivitate a acestora, care include tehnologii, guvernare eficientă, abilități etc. Guvernul încearcă de a modela în Strategie creșterea istorică și cea de viitor a Republicii Moldova.

Analiza surselor de creștere economică în Republica Moldova sugerează o concluzie foarte alarmantă

– în lipsa unui efort susținut **de schimbare a paradigmei de dezvoltare**, potențialul de creștere pe următorii 10 ani se limitează la, cel mult, 4,5-5% anual. Chiar și acest **scenariu de dezvoltare destul de moderat se bazează** pe presupuneri rigide că **exodul forței de muncă** va fi stopat, iar **remitențele** vor rămâne, cel puțin, la nivelul actual, ceea ce nu este deloc garantat. Cu certitudine, **și această creștere este insuficientă** pentru a asigura o tendință de convergență cu țările comparabile și, cu atât mai puțin, cu standardele europene. Conform estimărilor FMI, *Republica Moldova este penultima țară*, clasată în comparație cu țările din regiune, devansând la **capitolul PIB per capita** la paritatea puterii de cumpărare doar Kirgizstanul. Cu un ritm anual de creștere de 5%, această poziție în clasamentul regional se va menține și până în 2016.

În Republica Moldova, **creșterea din anii 2000-2010** poate fi atribuită, în principiu, **majorării capitalului** – a stocului productiv de capital fix – *cu 8,2% anual*, ritm destul de înalt, dar insuficient. În al doilea rând, creșterea PIB a fost condiționată și de **creșterea productivității comune a muncii și capitalului** (4,7% anual). Prin urmare, **natura creșterii a fost mai mult extensivă decât intensivă**.

Pe de altă parte, **dinamica forței de muncă a afectat negativ creșterea economică**. Tendințele migraționiste care s-au conturat în această perioadă au determinat **scăderea ratei de activitate în economia națională de la 60% la 44%**. Forța de muncă efectivă a scăzut pe parcursul ultimului deceniu de la 1 514 la doar 1 143 mii persoane în 2010 sau, în medie, cu 2,8% anual. **Această scădere subminează influența pozitivă a creșterii capitalului și a productivității și, în rezultat, erodează creșterea PIB înregistrată**.

În ansamblu, a avut loc o **creștere economică fără** formarea locurilor de muncă, fără re tehnologizarea masivă a producției și cu ritmuri insuficiente pentru asigurarea unei creșteri durabile. Odată ce **reforme și modificările structurale „ușoare” și-au consumat efectul benefic**, potențialul de creștere în baza productivității multifactoriale este minimal. Volumul fizic al forței de muncă, la rândul său, este o variabilă economică foarte rigidă, ce nu răspunde elastic eforturilor raționale pe termen mediu de a o mări substanțial, mai ales în condițiile mobilității oferite de integrarea europeană, se accentuează în Strategie.

Guvernul și societatea trebuie să identifice rapid și să soluționeze problemele care împiedică elaborarea și implementarea eficientă a **modelului de creștere economică centrat pe creșterea dotării cu capital și intensificarea utilizării acestuia**.

Noua paradigmă a creșterii economice:

a) este o modalitate de **creștere a stocului productiv de capital** și a **cunoștințelor** de utilizare a acestuia;

b) presupune **atragerea investițiilor** străine și locale;

c) presupune fortificarea activităților de **cercetare și dezvoltare**;

d) presupune **dezvoltarea industriilor exportatoare**.

Finalmente, **schimbarea paradigmei** poate fi realizată doar prin promovarea consecventă și permanentă a unui complex necesar de reforme.

În Strategie se accentuează că capitolele (aspectele, problemele) la care Republica Moldova este cel mai puternic devansată de către țările comparabile pot fi identificate printr-o analiză-diagnostic a **constrângerilor pentru creșterea economică**. Dacă problemele critice rămân a fi nerezolvate, **potențialul investițional** al economiei naționale nu poate fi realizat pe deplin. Or, **întru schimbarea paradigmei de dezvoltare a țării este necesar** de a înlătura în mod prioritar acele bariere care suprimă activitatea investițională.

În Strategie sunt identificate **7 probleme critice**. Acestea, transpuse respectiv **sub aspectul unor obiective strategice pe termen lung**, așează Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova 2020” pe următoarele **7 priorități de dezvoltare**:

1. Racordarea **sistemului educational** la cerințele pieței forței de muncă **în scopul sporirii productivității forței de muncă** și majorării ratei de ocupare în economie.

2. **Investiții publice în infrastructura de drumuri** naționale și locale în scopul diminuării cheltuielilor de transport și sporirii vitezei de acces.

3. **Diminuarea costurilor finanțării prin** intensificarea concurenței în sectorul financiar și dezvoltarea instrumentelor de management al riscurilor.

4. **Ameliorarea climatului de afaceri prin** optimizarea cadrului de reglementare și prin aplicarea tehnologiilor informaționale în serviciile publice destinate mediului de afaceri și cetățenilor.

5. **Diminuarea consumului de energie prin** sporirea eficienței energetice și utilizarea surselor regenerabile de energie.

6. **Sustenabilitatea financiară a sistemului de pensii** întru asigurarea unei rate adecvate de înlocuire a salariilor.

7. **Sporirea calității și eficienței actului de justiție și combaterea corupției** întru asigurarea echității pentru toți cetățenii.

În aspect general, **creșterea economică este sporul calității vieții pe baza creșterii continue a indicatorilor economici**: mărimea produsului național; venitul național pe cap de locuitor; volumul și structura bunurilor materiale oferite; stabilitatea și siguranța în venituri, angajarea în câmpul muncii, accesul la învățătură, ocrotirea sănătății, securitatea etc.

Creșterea economică este un proces deosebit de complex determinat de o multitudine de **factori**. Dintre aceștia putem distinge **două categorii** mari:

- **factori ce sunt implicați direct** în procesul de producție și generează creșterea economică: munca, factorul material (resursele naturale și echipamentele de producție) la care se adaugă progresul tehnic;
- **factori cu acțiune mediată**, care au rol de catalizator pentru nașterea și combinarea factorilor nemijlociți, sau, eventual, pot frâna această activitate. În această categorie se includ: factorii științifici, culturali, politica administrativă; *politica economică*, care, la rândul ei, cuprinde: politica acumulării, a investițiilor, cea financiară, monetară, bugetară și cea fiscală; capacitatea de absorbție a pieței interne; schimburile internaționale etc.

Factorii creșterii economice pot fi abordați sub aspect **cantitativ, calitativ și structural**. **Latura cantitativă** se referă la *volumul* global al fiecărui factor presupunând constant randamentul lor. **Aspectul calitativ** face apel la *randamentul* utilizării resurselor productive. **Dimensiunea structurală** evidențiază *proporțiile* în care se combină factorii de producție, reflectând contribuțiile de ordin cantitativ și calitativ la creșterea economică.

Factorul uman influențează mărimea venitului național prin *cantitatea și calitatea* forței de muncă și prin *eficiența utilizării* acesteia, adică prin *productivitatea muncii*.

Aspectul cantitativ trebuie analizat din punct de vedere global, al structurii populației și al repartiției sale geografice. *Analiza globală* presupune luarea în considerare a *două noțiuni*: **statică**, aceea a nivelului absolut al populației la un moment dat, adică la un stadiu determinat al tehnologiei și **dinamică**, aceea care se referă la rata de creștere dorită a acestei populații. Privind sub aspect structural populația, avem o *structură pe vârstă și una pe profesii*.

Latura calitativă trebuie să ia în considerare caracteristicile intrinseci ale populației dependente, în principal, de *calificare și motivație în muncă*. După opiniile specialiștilor, **factorul cel mai important** al creșterii economice îl constituie *„capitalul uman”*, adică totalitatea cunoștințelor și competențelor profesionale rezultate din procesul educațional.

Educația a devenit subsistemul social care însoțește și alimentează dezvoltarea tuturor celorlalte subsisteme. Creșterea și dezvoltarea unei națiuni trec mai întâi prin *educație*: valorile științei și ale tehnicii, spiritul inventiv și aplicativ, noile atitudini și mentalități, ca și modul de a fi și a deveni cerute de societatea modernă, se învață în interiorul subsistemelor educative și al autoeducației continue. *Educația precede și face posibilă creșterea economică*, cu condiția de a fi adaptată trebuințelor societății respective și exigențelor viitorului. Ea valorifică cea mai prețioasă energie – energia umană, furnizând un agent al creșterii care, *prin calitatea lui, are un impact direct asupra productivității muncii* în toate sectoarele de activitate.

Factorul material al creșterii economice cuprinde resursele naturale atrase în procesele productive și tehnicile și tehnologiile acumulate în decursul timpului.

Stocul de capital contribuie la creșterea economică prin mărirea volumului capitalului utilizat, adică a bunurilor de capital și prin sporirea eficienței utilizării lui. Volumul de capital real poate crește prin *investiții sau acumulare de capital*.

Dimensiunea calitativă a factorului material poate fluctua datorită unor influențe de ordin tehnologic, economic, organizațional. **Progresul tehnic** are un rol deosebit în creșterea economică, el regăsindu-se *încorporat în toți factorii de producție*: forța de muncă, mașini, utilaje, materii prime, materiale etc. Acest factor determină *mărirea randamentelor, a eficienței* utilizării forței de muncă, capitalului, resurselor naturale și, deci, a aportului acestora la creșterea economică.

După J.A. Schumpeter, *progresul tehnic reprezintă procesul de aplicare în practică a inovației, care constituie forța motrice a creșterii economice*. După părerea economiștilor, *informația a devenit o parte componentă a avuției naționale și, totodată, un factor distinct de producție care joacă un rol intermediar între forța de muncă și ceilalți factori, ca informație productivă* [2].

Un număr mare de economiști moderni, din rândul cărora iese în evidență **S. Kuznets**, economist care s-a dedicat cercetării și estimării magnitudinii variabilelor economice de-a lungul unor perioade lungi de timp în țările occidentale. În rezultatul multor ani de efort s-au putut deduce *caracteristici ale creșterii economice ale țărilor occidentale*.

Se evidențiază următoarele fapte:

- **Populația** a crescut într-o formă susținută.
- **Capitalul** a crescut mult mai repede ca populația.
- **Productia** a crescut mult mai repede ca capitalul.

- **Salariul real** a crescut mult mai repede ca productivitatea, calculată ca producție obținută pe oră de muncă.
- Modificările survenite în **modul de distribuire a veniturilor** au influențat în mod pozitiv veniturile muncitorilor.
- **Dobânzile** au oscilat luând o formă ciclică, fără să se poată distinge o tendință determinată, chiar dacă această oscilație s-a produs cu o transparență redusă.
- **Relația capital-muncă** a rămas stabilă începând cu anul 1950. Deși în industrie această relație s-a dezvoltat, un mare număr de muncitori s-au orientat către sectorul serviciilor, această rată, global considerată, s-a menținut stabilă.
- **Raportul investiție/productie** a rămas stabil.
- **Rata de creștere a producției** a rămas constantă pe termen lung și mult superioară ratei de creștere a muncii, a capitalului și a resurselor productive.

Toate aceste fapte contrazic ansamblul de ipoteze al modelelor clasice.

Astăzi pare indiscutabil că *creșterea economică nu depinde doar de creșterea factorilor de producție* – cantitatea de pământ, muncă și capitalul disponibil – *ci și de îmbunătățirile cunoștințelor, tehnologiei și organizării întreprinderilor.*

Robert Solow, alți economiști moderni, au încercat să măsoare contribuția fiecărui factor la creșterea economică prin intermediul tehnicilor contabile ale surselor creșterii. Conform estimărilor lor, *producția a crescut în ultimele decenii în țările occidentale dezvoltate cu rata medie de 3,2%, din care 1,1% se datorează creșterii cantitative a factorilor de producție* (inclusiv: datorită capitalului – 0,5%; datorită muncii – 0,6%; datorită pământului – 0,0%), în timp ce restul de 2,1% se datorează *creșterilor de productivitate* a acestor factori (inclusiv: datorită educației – 0,6%; datorită cunoașterii și altele – 1,5%), adică îmbunătățirilor în educație și în cunoașterea umană.

Schumpeter a dat o explicație a creșterii economice ce face compatibilă legea celorlalte randamente descrescătoare și faptele observate în realitate: valurile de descoperiri și invenții care se produc periodic provoacă creșteri neprevăzute ale ratei beneficiilor din capital și investiții; astfel se extind noile cunoștințe și se imită noile tehnologii, beneficiile încep să se reducă și odată cu ele – și rata de investiții, până ce un nou val de descoperiri aduce o nouă fază expansivă.

Alte modele pun accent pe căutarea unei rate de creștere stabilă care să permită eliminarea crizelor periodice. Cel al lui **Harrod-Domar** consideră că *această rată naturală de creștere trebuie să coincidă cu ritmul de creștere al „unității de eficiență” a muncii.* Pentru **Von Neumann** această rată trebuie să fie egală cu *dobânda reală*, cu condiția că toate beneficiile să fie reinvestite [1].

În versiunea rezumativă a Raportului Național al Dezvoltării Umane „**Calitatea creșterii economice și impactul ei asupra Dezvoltării umane**”, care a fost lansat în anul 2006, specialiștii din cadrul „Expert Grup” arată la ce etapă de dezvoltare se află Republica Moldova, care sunt **prioritățile**, care sunt **problemele** și ce avem de făcut pentru a le rezolva și a asigura o **calitate înaltă a vieții**.

Raportul abordează problemele care ne preocupă zi de zi – sănătatea, educația, veniturile, securitatea personală, libertăți politice și culturale etc.

Tema raportului este **creșterea economică și dezvoltarea umană**. El urmează ideea primului Raport Global (1990): „Venitul este doar una din opțiunile oamenilor – și una extrem de importantă – dar el nu reprezintă suma totală a vieții umane. Sănătatea, educația, mediul fizic și libertatea – sunt alte câteva opțiuni umane – pot fi la fel de importante ca și venitul”.

Pentru a ajunge în rândul țărilor dezvoltate **ar trebui să asigurăm o creștere economică mai calitativă**. „Prin asigurarea unei **creșteri economice mai calitative** un „miracol economic moldovenesc” este încă posibil”, afirmă autorii raportului.

Accelerarea și îmbunătățirea calității creșterii este un obiectiv vital important pentru Moldova, ca cea mai săracă țară din Europa.

Diferența între veniturile din Moldova și alte țări europene este foarte mare. **Accelerarea și îmbunătățirea calității creșterii** va duce la reducerea acestor diferențe și îmbunătățirea dezvoltării umane. Dacă nu vom atinge un standard mai înalt al dezvoltării umane și, respectiv, a bunăstării umane, șansele de integrare europeană vor scădea.

Pentru a accelera creșterea și a îmbunătăți calitatea, specialiștii „Expert Grup” consideră că este foarte important să fie, în particular, implementate efectiv proiectele naționale și politicile adoptate ce *ar întări legăturile dintre creșterea economică și dezvoltarea umană*. Sunt foarte importante *politicile economice eficiente, social-responsabile și care să contribuie la dezvoltarea umană*. Emigrarea masivă a forței de muncă indică la **calitatea insuficientă a creșterii economice** și la *efectul minor*, pentru mulți cetățeni, al creșterii economice.

O creștere economică calitativă și un proces continuu al *dezvoltării umane* i-ar permite Republicii Moldova să devină mult mai competitivă pe plan internațional. Republica Moldova este o țară mică deschisă lumii. De aceea este foarte important ca ea să devină **competitivă**, adică să poată face față

concurenței altor țări, pentru a atrage investiții, cunoștințe, tehnologii. Aceasta ar asigura o **creștere mai puternică și mai calitativă**, o dezvoltare umană mai rapidă. Altfel fiind spus, **obiectivul central** ce trebuie urmărit în permanență și atins cât mai repede este **accelerarea și calitatea înaltă a creșterii economice**.

În opinia experților de la „Expert Grup” [5], **creștere calitativă înseamnă:**

- distribuire mai echitabilă a veniturilor;
- reducerea sărăciei prin majorarea veniturilor păturilor sărace;
- îmbunătățirea educației și sănătății populației;
- schimbări structurale majore;
- dezvoltarea infrastructurii;
- realocarea resurselor între sectorul agricol, cel industrial și al serviciilor;
- creștere durabilă din punct de vedere ecologic.

Experții subliniază că **o creștere este durabilă dacă** o parte din venitul obținut este reinvestit în menținerea sau extinderea bazei pentru viitoarea creștere economică. **Creșterea economică** este cu atât mai **calitativă**, cu cât mai cuprinzătoare ea este din punct de vedere social și teritorial.

Concluzii generale

Actualmente, una din sarcinile prioritare și stringente a Guvernului este asigurarea unei creșteri economice sustenabile (durabile) și calitative prin schimbarea paradigmei de dezvoltare a țării de la o economie bazată pe consum, la o economie bazată pe investiții, inovații și competitivitate.

Cuvântul „paradigmă” are mai multe înțelesuri și, inițial, a fost folosit în lingvistică și sociologie pentru a defini concepte distincte. Până în 1960 cuvântul paradigmă era folosit strict în legătură cu gramatica sau retorica. În lingvistică cuvântul „paradigmă” era folosit pentru a se referi la un grup de elemente cu proprietăți comune. De prin 1960 cuvântul a început să fie folosit în toate științele. În științele sociale termenul este folosit pentru a descrie un set de experiențe, credințe și valori care influențează modul în care cineva percepe realitatea și acționează. Analistii sociali s-au referit la sintagma „schimbare de paradigmă” pentru a sublinia o modificare în felul în care societatea organizează și înțelege realitatea.

În proiectul Strategiei Naționale de Dezvoltare a Republicii Moldova pe anii 2012-2020, elaborat de Guvern, viziunea strategică și prioritățile de dezvoltare a Republicii Moldova sunt indisolubil legate de necesitatea schimbării paradigmei de dezvoltare în continuare a țării. Această necesitate este evidentă, însă trebuie de luat în cont anumite constrângeri în implementarea sa. În Strategie sunt stabilite 7 probleme critice și 7 priorități de dezvoltare.

Creșterea economică este sporul calității vieții pe baza creșterii continue a anumitor indicatori economici. Factorii direcți și indirecti ai creșterii economice pot fi abordați sub aspect cantitativ, calitativ și structural. Factorul uman influențează mărimea venitului național prin cantitatea și calitatea forței de muncă și prin eficiența utilizării acesteia, adică prin productivitatea muncii, iar factorul material al creșterii economice cuprinde resursele naturale atrase în procesele productive și tehnicile și tehnologiile acumulate în decursul timpului.

Progresul tehnic reprezintă procesul de aplicare în practică a inovației, care constituie forța motrice a creșterii economice, iar informația a devenit o parte componentă a avuției naționale și, totodată, un factor distinct de producție. Unii economiști moderni au încercat să măsoare contribuția fiecărui factor la creșterea economică prin intermediul tehnicilor contabile ale surselor creșterii.

Există anumite priorități, probleme și sarcini care trebuie luate în cont pentru a obține o creștere economică ce ar asigura o calitate înaltă a vieții și dezvoltarea umană a țării. Republica Moldova este o țară mică deschisă lumii. Este foarte important ca țara noastră să devină competitivă, adică să poată concura cu alte țări, pentru a atrage investiții, cunoștințe, tehnologii. Accelerarea și calitatea înaltă a creșterii economice este obiectivul central al guvernării și un factor vital pentru Republica Moldova.

Referințe bibliografice

1. Creșterea economică. [Accesat 08.05.2012]. Disponibil : [http://www.eumed.net/ecorom/XVIII.20/Cresterea 20 economica/index.htm](http://www.eumed.net/ecorom/XVIII.20/Cresterea%20economica/index.htm).
2. NECHITA, Daniela. Macroeconomie. Galați: Ed. Fundației Universitare „Dunărea de Jos”, 2003. 151 p. [Accesat 08.05.2012]. Disponibil : <http://www.scribd.com/doc/70519468/10/Factori-si-tipurile-ale-cresterii-economice>.
3. Integrarea Europeană: Libertate, Democrație, Bunăstare 2009-2013: programul de activitate al Guvernului Republicii Moldova. Chișinău, 2009. [Accesat 08.05.2012]. Disponibil : <http://www.gov.md/Program/pdf>.
4. Noțiunea de paradigmă. [Accesat 08.05.2012]. Disponibil : <http://www.yoio-vise.blogspot.com/2010/12/notiunea-de-paradigma.html>.
5. Raportul Național al Dezvoltării Umane. [Accesat 08.05.2012]. Disponibil : [http://www.undp.md/publications/2006 NHDR/Raport_RO.pdf](http://www.undp.md/publications/2006%20NHDR/Raport_RO.pdf).